

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2. liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania *W centrum uwagi. Zakres rozszerzony*)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Aktywność obywatelska					
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie					
- istota i idee społeczeństwa obywatelskiego - polskie tradycje społeczeństwa obywatelskiego - ruch organicznikowski - społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX i XXI wieku	- wymienia główne cechy społeczeństwa obywatelskiego; - podaje przykłady codziennych zachowań świadczących o funkcjonowaniu społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce; - rozpoznaje postawy i działania właściwe dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych epokach historycznych.	- wymienia główne formy aktywności obywatelskiej; - wymienia warunki konieczne do ukształtowania się społeczeństwa obywatelskiego; - podaje przykłady postaw i działań charakterystycznych dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historii Polski [I Rzeczpospolita i XIX wiek]; - wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX w. oraz związane z tym procesem problemy; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące społeczeństwa obywatelskiego.	- charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; - przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu organicznikowskiego; - wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- porównuje ze sobą różne koncepcje/idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego; - porównuje postawy i działania podejmowane w ramach społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w różnych epokach historycznych oraz dokonuje krytycznej analizy tych aktywności; - charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; - formuluje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą wybranych aspektów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat idei i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na różnych etapach historycznych, Polsce współczesnej lub w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
- trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej - stowarzyszenia - fundacje	- podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; - wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; - wskazuje główne kierunki aktywności organizacji	- porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; - odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora;	- charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; - omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce;	- określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; - formuluje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli	przygotowuje i przeprowadza wraz z rówieśnikami kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej;

- organizacje pożytku publicznego - think tank	- pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; - wymienia główne formy aktywności organizacji pozarządowych we współczesnej Polsce; - podaje przykłady działań oddolnych na rzecz społeczności lokalnej.	- charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące funkcjonowania organizacji z trzeciego sektora życia publicznego; - wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; - przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; - wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają.	- porównuje procedury zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; - interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; - opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących organizacji z trzeciego sektora życia publicznego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]; - przedstawia działalność wybranego think tanku.	organizacji pozarządowych we współczesnym świecie.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; - aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.
Temat lekcji: Spółdzielczość					
- spółdzielnia - spółdzielczość w Polsce - rodzaje spółdzielni w Polsce	- wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; - podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce.	- wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce; - odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące spółdzielni.	- omawia cele, formy organizacji i działania wybranego typu spółdzielni we współczesnej Polsce; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnych materiałach źródłowych dotyczących historii i współczesności ruchu spółdzielczego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce i w wybranych państwach [np. w Wielkiej Brytanii]; - wyjaśnia, czym się różni spółdzielnia od spółki; - przedstawia wady i zalety ruchu spółdzielczego we współczesnym świecie.	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli ruchu spółdzielczego w Polsce gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych spółdzielni.
Temat lekcji: Organizacje społeczno-zawodowe					
- związki zawodowe - centrale związkowe - dialog społeczny - organizacje pracodawców - samorządy zawodowe - grupy interesów	- przedstawia cele związków zawodowych i przykłady działań podejmowanych przez te organizacje; - wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce.	- przedstawia cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; - podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; - wyjaśnia, czym jest grupa interesu; - odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy	- charakteryzuje związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - przedstawia organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej;	formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych

		i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców oraz samorządów zawodowych.	▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbing; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie we współczesnym społeczeństwie demokratycznym ma dialog społeczny; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących związków zawodowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
II. POLITYKA					
Temat lekcji: Istota polityki					
▪ definicje polityki ▪ koncepcje polityki	▪ podaje przykłady działań charakterystycznych dla polityki; ▪ przedstawia przykładowe definicje polityki; ▪ podaje przykłady konfliktów politycznych i wymienia ich przyczyny.	▪ przedstawia wybrane definicje i koncepcje polityki; ▪ wskazuje przyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące polityki.	▪ porównuje różne definicje i koncepcje polityki; ▪ wyjaśnia, co oznacza wyrażenie „polityka bez ideologii”; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych; ▪ wymienia podstawowe strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktów politycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących polityki [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ analizuje i porównuje historyczne definicje pojęcia „polityka”; ▪ omawia, analizuje i porównuje różne strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktu politycznego [m.in. wskazuje ich mocne i słabe strony]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy polityką a politykierstwem.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.
Temat lekcji: Myśl polityczna					
▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjalizm	▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu,	▪ przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu,	▪ porównuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu,	▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej, socjalistycznej, nacjonalistycznej i chadeckiej,	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych

▪ chrześcijańska demokracja ▪ nacjonalizm	socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu.	▪ socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące współczesnych ideologii politycznych.	▪ chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ wskazuje różnice w definiowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach poszczególnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega podział poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytycznej analizy poszczególnych nurtów myśli politycznej z uwzględnieniem poglądów dotyczących praw człowieka i zasad demokracji; ▪ dostrzega różnicę pomiędzy pojęciami ideologia i program polityczny; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] i dotyczących współczesnych poglądów politycznych.	a także wymienia głównych ideologów i współczesnych przedstawicieli tych nurtów; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica w znaczeniu pojęć „ideologia”, „doktryna polityczna” oraz „program polityczny”;	▪ nurtów myśli politycznej we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą założeniom wybranych nurtów myśli politycznej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Totalitaryzm					
▪ cechy państwa totalitarnego ▪ źródła totalitaryzmu ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ustrój ZSRS i III Rzeszy ▪ autorytaryzm	▪ wymienia podstawowe cechy państwa totalitarnego; ▪ wymienia podstawowe założenia faszyzmu i komunizmu.	▪ wymienia główne cechy ustroju ZSRS i III Rzeszy; ▪ wskazuje różnice pomiędzy autorytaryzmem a totalitaryzmem; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „dyktatura”, „kult jednostki”, „monopartyjność”, „ucieczka od wolności” oraz „świeckie religie”; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu.	▪ wymienia historyczne źródła totalitaryzmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i komunizmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i nazizmu; ▪ wyjaśnia, jakie są konsekwencje postawy określanej jako „ucieczka od wolności”; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „umasowienie” i „ideologizacja życia politycznego”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła	▪ analizuje genezę oraz przyczyny rozwoju ideologii faszystowskiej i komunistycznej; ▪ analizuje genezę oraz konsekwencje funkcjonowania państw autorytarnych i totalitarnych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat historycznych i współczesnych przykładów państw i społeczeństw autorytarnych i totalitarnych; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych współczesnych ruchów politycznych odwołujących się do założeń komunizmu i faszyzmu.

			ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne).		
Temat lekcji: Demokracja					
▪ formy i zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ demokracja formalna i realna ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ parlamentaryzm ▪ republikanizm	▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenność ludu, trójpodział i równowaga władz, konstytucjonalizm, praworządność, pluralizm]; ▪ wskazuje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze	▪ przedstawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich oraz <i>Konstytucji 3 maja</i>; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej i współczesnej <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>; ▪ odczytuje z materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie.	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną, ▪ przedstawia antyczne korzenie demokracji i republikanizmu; ▪ wyjaśnia wpływ etyki chrześcijańskiej na proces kształtowania się ustroju demokratycznego; ▪ omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z lat 1921, 1935 i 1952; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w materiałach źródłowych dotyczących zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ przedstawia polskie tradycje demokratyczne i poddaje je krytycznej analizie.	▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą np.: - wadom i zaletom demokracji; - wyzwaniom stojącym przed demokracją we współczesnym świecie, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując poprawne argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
▪ korupcja ▪ nepotyzm ▪ populizm ▪ demagogia ▪ klientelizm ▪ kumoterstwo	▪ wyjaśnia, na czym polega populizm we współczesnej polityce; ▪ rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego: korupcji, nepotyzmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ wymienia cechy populizmu; ▪ przedstawia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ porównuje populizm i demagogię; ▪ przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego zjawiska; ▪ charakteryzuje metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu,	▪ charakteryzuje i porównuje różne formy nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa [w tym formy historyczne tych zjawisk]; ▪ analizuje problemy w funkcjonowaniu demokracji w skali globalnej i najpoważniejsze zagrożenia dla tego ustroju; ▪ buduje argumenty w sporze dotyczącym znaczenia populizmu we współczesnym świecie.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym formom populizmu i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.

			demagogii, klientelizmu i kumoterstwa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Kultura polityczna					
- elementy kultury politycznej - typy kultury politycznej - kultura polityczna w Polsce - partycypacja polityczna - opinia publiczna	- podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie; - wymienia podstawowe typy kultury politycznej; - przedstawia przykłady partycypacji politycznej.	- wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; - charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; - prawidłowo posługuje się pojęciem <i>partycypacja polityczna, petycja, zgromadzenie, obywatelskie nieposłuszeństwo, opinia publiczna</i>; - wymienia historyczne i współczesne formy obywatelskiego nieposłuszeństwa; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.	- charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; - analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych; - przedstawia poszczególne formy partycypacji politycznej; - charakteryzuje formy obywatelskiego nieposłuszeństwa; - wymienia formy badania opinii publicznej; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; - formuluje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego; - dokonuje krytycznej analizy działań służących podniesieniu poziomu partycypacji politycznej; - przedstawia pozytywny i negatywny wpływ sondaży na kształtowanie się opinii publicznej i wybrane aspekty życia publicznego, a także dokonuje krytycznej oceny wiarygodności niektórych badań sondażowych; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; - realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy charakterystyczne dla obywatelskiej kultury politycznej.
Temat lekcji: Wspólnota polityczna					
- wspólnota polityczna - kultura a wspólnota polityczna - teoria cywilizacji - współczynnik humanistyczny - dziedzictwo kulturowe - socjologia moralności - awans społeczny	- wymienia cechy wspólnoty politycznej; - przedstawia podstawowe elementy polskiej tożsamości narodowej.	- wyjaśnia znaczenie twierdzenia – <i>człowiek jest istotą społeczną</i>; - wyjaśnia, co oznacza stwierdzenie: „Człowiek jest istotą społeczną”; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wspólnot politycznych.	- wyjaśnia, na czym polega koncepcja wspólnoty politycznej wynikająca z przepisów obowiązujących <i>Konstytucji RP</i>; - charakteryzuje elementy tworzące i wzmacniające wspólnotę polityczną; - prawidłowo posługuje się pojęciami: „socjologia humanistyczna”, „socjologia moralności”, „więź społeczna”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących	- porównuje różne koncepcje wspólnoty politycznej [w tym koncepcje historyczne]; - analizuje wyniki badań naukowych dotyczących roli kultury w procesie kształtowania się wspólnoty politycznej; - przedstawia czynniki kształtujące polską tożsamość narodową; - omawia koncepcje wspólnoty politycznej sformułowane przez Ludwika Krzywickiego i Feliksa Konecznego;	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą różnym koncepcjom wspólnoty politycznej lub tożsamości politycznej współczesnych Polaków oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.

			zagadnienia wspólnoty politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ wyjaśnia, jakie było znaczenie koncepcji Floriana Znanieckiego i Stanisława Ossowskiego, Marii Ossowskiej, Józefa Chałasińskiego w rozwoju badań socjologicznych.	
III. KOMUNIKOWANIE I MEDIA					
Temat lekcji: Komunikacja społeczna					
▪ kody komunikacyjne ▪ kodowanie i dekodowanie ▪ kody pozajęzykowe ▪ komunikacja werbalna ▪ komunikacja niewerbalna ▪ przeszkody komunikacyjne	▪ wskazuje w swoim otoczeniu elementy komunikacji społecznej; ▪ identyfikuje w konkretnych sytuacjach nadawcę i odbiorcę komunikatu; ▪ podaje przykłady komunikacji niewerbalnej; ▪ wymienia podstawowe czynniki utrudniające proces komunikacji społecznej i podaje konkretne przykłady ich działania; ▪ podaje przykłady stereotypów.	▪ wymienia podstawowe aspekty komunikacji społecznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy komunikowaniem a komunikowaniem się; ▪ wymienia funkcje komunikowania się; ▪ identyfikuje podstawowe rodzaje kodów komunikacyjnych; ▪ rozpoznaje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; ▪ rozpoznaje poszczególne etapy procesu komunikacji; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji społecznej.	▪ charakteryzuje poszczególne funkcje komunikowania się; ▪ prawidłowo interpretuje pozawerbalne sygnały w komunikacji; ▪ wskazuje wady i zalety poszczególnych kodów komunikacyjnych; ▪ omawia bariery poznawcze w obszarze komunikacji; ▪ przedstawia zasady skutecznej komunikacji; ▪ wskazuje wady i zalety stereotypowego myślenia; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji społecznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ przedstawia klasyfikacji procesów komunikowania się; ▪ dokonuje krytycznej analizy konkretnych sytuacji komunikacyjnych, wskazując błędy popełnione przez ich uczestników i sposoby na wyeliminowanie napotkanych przez nich trudności; ▪ wykazuje wady i zalety różnych form komunikowania się; ▪ charakteryzuje metody i techniki wspomagające proces prawidłowego komunikowania się, np. aktywne słuchanie.	▪ realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą zasady skutecznej komunikacji społecznej.
Temat lekcji: Media masowe					
▪ funkcje mediów ▪ komunikowanie masowe a komunikowanie medialne ▪ media społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media w Polsce ▪ media a debata publiczna	▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykłady sytuacji i wydarzeń, które dowodzą, że media wywierają wpływ na sposób sprawowania władzy przez polityków.	▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawia główne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce [z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności];	▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ charakteryzuje, ocenia i porównuje rolę mediów różnego typu w debacie publicznej; ▪ wykazuje, że przekaz prezentowany przez media często zależy od ich orientacji politycznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących mediów masowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane	▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wpływu mediów społecznościowych na: - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie;

		▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza” i właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ wskazuje przykładowe sytuacje, w których media realizują funkcję kontrolną wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące mediów masowych.	statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		- charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Komunikacja perswazyjna					
▪ perswazja ▪ socjotechnika ▪ propaganda ▪ marketing polityczny ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach ▪ etyka dziennikarska ▪ kampanie społeczne	▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ wskazuje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów.	▪ wskazuje podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „perswazja”, „socjotechnika” „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ podaje cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji perswazyjnej.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ omawia wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ wymienia cechy propagandy; ▪ wskazuje przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i>, obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego; ▪ wyjaśnia, jakie są mechanizmy działania marketingu politycznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji perswazyjnej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, [ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod perswazyj lub manipulacji]; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia – z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej – wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce.	▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.
Temat lekcji: Międzynarodowe <i>public relations</i>					

▪ <i>soft power</i> ▪ międzynarodowy wizerunek państwa ▪ państwowe instytucje kultury ▪ dyfamacja	▪ wymienia podstawowe narzędzia <i>public relations</i>; ▪ rozpoznaje działania służące budowaniu międzynarodowego wizerunku państwa; ▪ wskazuje w przestrzeni publicznej przykłady działań dyfamacyjnych.	▪ wymienia uczestników międzynarodowych <i>public relations</i>; ▪ podaje przykłady działań różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej (np. British Council, Instytut Konfucjusza, Instytut Goethego, Instytut Adama Mickiewicza); ▪ wskazuje elementy składające się na <i>soft power</i> danego państwa; ▪ prawidłowo posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: <i>soft power</i>, <i>public relations</i>, „dyfamacja”; ▪ podaje przykłady przekazów propagandowych o charakterze dyfamacyjnym; ▪ przedstawia przykłady działań zwalczających dyfamację; ▪ wymienia instytucje, których zadaniem jest walka z dyfamacją skierowaną przeciwko państwu polskiemu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące międzynarodowych <i>public relations</i>.	▪ opisuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ omawia metody walki z dyfamacją, w tym działania Ligi Antydyfamacyjnej i Reduty Dobrego Imienia; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących międzynarodowych <i>public relations</i> [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ ocenia i porównuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ przedstawia cele i zakres działalności British Council, Instytutów Konfucjusza, Instytutu Goethego, Instytutu Adama Mickiewicza.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat międzynarodowych <i>public relations</i>, np. dotyczące wybranych kampanii wizerunkowych zrealizowanych przez państwo polskie; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą międzynarodowym <i>public relations</i> i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Wolność słowa					
▪ gwarancje wolności słowa ▪ wolność mediów ▪ wolność słowa ▪ odpowiedzialność za słowo ▪ cenzura	▪ uzasadnia konieczność ochrony wolności słowa; ▪ wskazuje, że każdy człowiek powinien ponosić odpowiedzialność za słowo.	▪ wymienia elementy składowe prawa do wolności słowa; ▪ rozpoznaje współczesne przykłady cenzury; ▪ wyjaśnia, jaki jest związek między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wolności słowa.	▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje wolności słowa i wolności mediów; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących wolności słowa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ omawia formy odpowiedzialności mediów i dziennikarzy za słowo; ▪ opisuje, porównuje i ocenia poszczególne typy cenzury; ▪ charakteryzuje historyczne formy cenzury, w tym te funkcjonujące w okresie PRL; ▪ przedstawia problem ochrony wolności słowa w wybranych współczesnych państwach świata.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą związkowi między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną wolności słowa.
IV PRAWO I PRAWA CZŁOWIEKA					
Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje					

- prawo pozytywne - prawo naturalne - normy społeczne - norma prawna - przepis prawny - rodzaje prawa - gałęzie prawa	- prawidłowo posługuje się pojęciem „prawo”; - wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; - wskazuje przykłady norm prawnych; - wymienia podstawowe gałęzie prawa.	- wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; - rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm społecznych; - wymienia główne rodzaje i gałęzie prawa; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa i jego rodzajów.	- porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; - charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; - rozpoznaje i omawia poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa i jego rodzajów [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; - tłumaczy, na czym polegają różnice w rozumieniu prawa między zwolennikami naturalizmu i pozytywizmu; - porównuje poszczególne rodzaje norm prawnych.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: System prawa					
- zasady systemu prawa - luka prawna - reguły kolizyjne - zasady prawa - prawo pozytywne - prawo precedensowe - prawo zwyczajowe - prawo religijne	- wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu prawa; - wymienia cechy systemu prawa funkcjonującego we współczesnej Polsce.	- właściwie używa w swoich wypowiedziach pojęć: „luka prawna”, „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; - tłumaczy, jakie są źródła norm obowiązujących w różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne]; - wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone]; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące systemów prawa.	- wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna” i „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących systemów prawa.	- porównuje systemy prawa pozytywnego i prawa precedensowego; - charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach świata [prawo pozytywne, precedensowe, zwyczajowe, religijne]; - podaje przykłady reguł kolizyjnych stosowanych w systemie prawa.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: Źródła prawa					
- akty normatywne i nienormatywne - obowiązanie prawa - źródła prawa - kodeks	prawidłowo stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”;	wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny”, „źródło prawa”, „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, „prawo pierwotne UE” oraz	- wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; - porównuje różne typy źródeł prawa obowiązującego w Polsce [z uwzględnieniem sposobu	- przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; - prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między <i>Konstytucją RP</i> a prawem Unii Europejskiej;	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

▪ dzienniki urzędowe	▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy <i>Konstytucji RP</i> i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w polskim porządku prawnym.	prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa; ▪ wymienia poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej; ▪ rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym; ▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] w unijnym porządku prawnym; ▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji]; ▪ podaje przykłady aktów prawa miejscowego; ▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące źródeł prawa.	stanowienia, sposobu wprowadzenia do porządku prawnego, zasięgu obowiązywania, adresatów norm, miejsca w hierarchii źródeł prawa]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>]; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady <i>vacatio legis</i>; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących źródeł prawa.	▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej.	
Temat lekcji: Prawo cywilne i rodzinne					
▪ osoba fizyczna i osoba prawna ▪ zdolność prawna ▪ zobowiązanie ▪ własność ▪ spadek ▪ testament ▪ małżeństwo ▪ wspólnota majątkowa ▪ rozwód ▪ separacja	▪ rozpoznaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne i prawo rodzinne; ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ podaje przykłady działań, które są możliwe dzięki posiadaniu zdolności do czynności prawnych;;	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ odszukuje i interpretuje proste przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania pełnomocnictwa;; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezważnowolnienie” i właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>; ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem;	▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny unieważnienia małżeństwa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego.

	- wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia małżeństwa w Polsce; - przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci.	i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa cywilnego i prawa rodzinnego.	- charakteryzuje poszczególne rodzaje postępowań cywilnych; - właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „powód”, „pozwany”, „pozew”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących prawa cywilnego i prawa rodzinnego.		
Temat lekcji: Prawo karne					
- podział prawa karnego - zasady prawa karnego - przestępstwo - wykroczenie - kary i środki karne - postępowanie karne	- wyjaśnia znaczenie terminów: „czyn zabroniony”, „kara”, „środek karny” „przestępstwo”, „wykroczenie” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; - wskazuje źródła prawa karnego; - wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym.	- odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego;; - wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; - wymienia podstawowe działy prawa karnego; - tłumaczy, jakie są funkcje kar i środków karnych przewidzianych w polskim prawie karnym; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa karnego.	- buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu wykroczeń</i>; - wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; - wymienia podstawowe etapy i zasady postępowania karnego, w tym postępowania w sprawach dotyczących nieletnich; - dokonuje krytycznej analizy informacji wynikających z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne i normatywne, źródła ikonograficzne] dotyczących prawa karnego.	- analizuje proste kazusy z zakresu prawa karnego; - porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; - przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat zasad i celów stosowania kar w prawie karnym.	- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. celom i zasadom stosowania kar w prawie karnym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Prawo administracyjne					
- administracja publiczna - akt administracyjny - decyzja administracyjna - zażalenie - skarga do sądu administracyjnego	- wymienia rodzaje administracji publicznej; - wskazuje przykłady spraw rozstrzyganych przez sądy administracyjne.	- wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - podaje podstawowe cechy prawa administracyjnego; - wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; - przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego;	- przedstawia poszczególne środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; - buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; - porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa administracyjnego [tabele, wykresy	- wymienia źródła prawa administracyjnego; - analizuje proste kazusy z zakresu prawa administracyjnego; - charakteryzuje przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.

		▪ określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym; ▪ wymienia główne etapy postępowań administracyjnego i sądownoadministracyjnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa administracyjnego.	i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Prawa człowieka					
▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka	▪ podaje cechy praw człowieka; charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady naruszeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym.	▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji wyróżnianych w prawie międzynarodowym; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące praw człowieka.	▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony danego prawa człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których jest ono zaliczane; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka					

▪ katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> ▪ środki ochrony ▪ system europejski ▪ system światowy ▪ prawo humanitarne ▪ konwencje haskie i genewskie	▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; ▪ przedstawia zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje cele funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz przedstawia cele i zasady określone w tym dokumencie.	▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie w systemie ochrony praw człowieka ma indywidualna skarga konstytucyjna; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>; ▪ wymienia podstawowe dokumenty określające zasady międzynarodowego prawa humanitarnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące ochrony opraw człowieka.	▪ przedstawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ tłumaczy, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących ochrony praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego i światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE, Unii Europejskiej i ONZ.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka; ▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną praw człowieka i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka.
--	---	--	--	--	--

Opracowanie: Barbara Furman